

ШЫН

НИИТИЛЕЛ-ПОЛИТИКТИГ СОЛУН

1925 чылдың
август 31-де
үнүп эгелээн

№ 119 (16577)

2002 чылдың
октябрь 15,
ВТОРНИК

Ат салган шагы 21.30
Садар өртээ 3 рубль.

Кызыл хоорайның мэри дээш соңгулдаларның хоорайга эрткени

Баштайгы түңнелдери

ИДЕПКЕЙЛИИН КӨРГҮСКЕН

Кызыл хоорай чагыргазының даргазының соңгулдалары октябрь 13-те, дыштаныр хүнде, болуп эрткен. Хоорайның девискээр соңгулда комиссиязы бо чугула ужур-дузалыг соңгулдага хынамчалыг белеткенген.

Октябрь 13-те эртенгиңиң 8 шакта бүгү соңгулда участоктарынга бадылаашкын озалдаашкын чокка чогуур үезинде эгелээн. Кайы-даа соңгулда участогунга баарга, соңгулда комиссияларының кежигүннери чай чок ажылдап турар болган.

Хоорайның № 13 Төп соңгулда участогунга 14 шак ажып турда баарывыска, бадылаашкын кидин түлүк чоруп турар болду. Соңгулда участогунун даргазы Н.С.-М. Күдерекке ужуражы бергеш, бадылаашкын кайы хире чоруп турарының байдалын айтырдывыс. Ооң харыылааны болза:

—Кызыл хоорай чагыргазының даргазының соңгулдаларының ужур-дузалыг соңгукчулар эки билер болганындан бадылаашкынга идепкейлиг киржип турлар. Бистин участоктун даңзызында 1769 соңгукчу кирген чүве, 14 шактың медээзин езугаар алырга, 690 кижиге кээп бадылаан азы 39 хуу чедер берген.

Хүннүн чартыгы чаа-ла чедип тур, бадылаашкын доостурунга чедир ам-даа үе бар, участоктун соңгукчуларының 50 ажыг хуузу кээп бадылаптар дээрзинге бүзүрелдиг бис. Чүге дээрге моон

мурнунда эрткен соңгулдаларга идепкейлиг киржип келген улус.

Соңгулданың хоюлу-дүрүмүн хажыткан дугайында болгаш өске-даа хомудалдар амдызында биске кирбээн — деп, ол чугаалады.

Бир анык соңгукчу бадылап-каш, залдан үнүп орда, ужуражы бердивис. Ооң адын Борис Караоол дээр болду. Бир эвес чажыт эвес болза, кым дээш бадыла-дынар деп айтырдывыс.

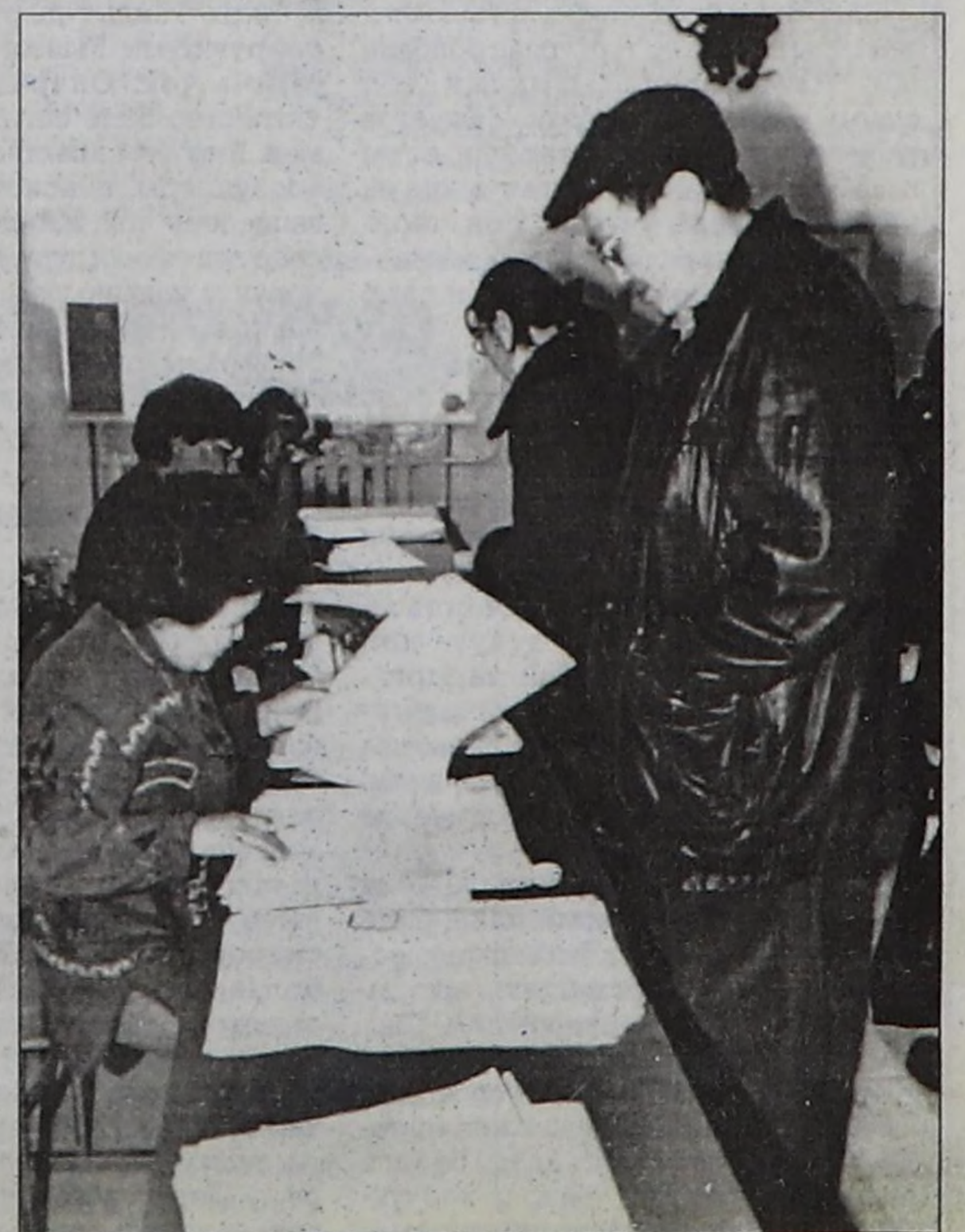
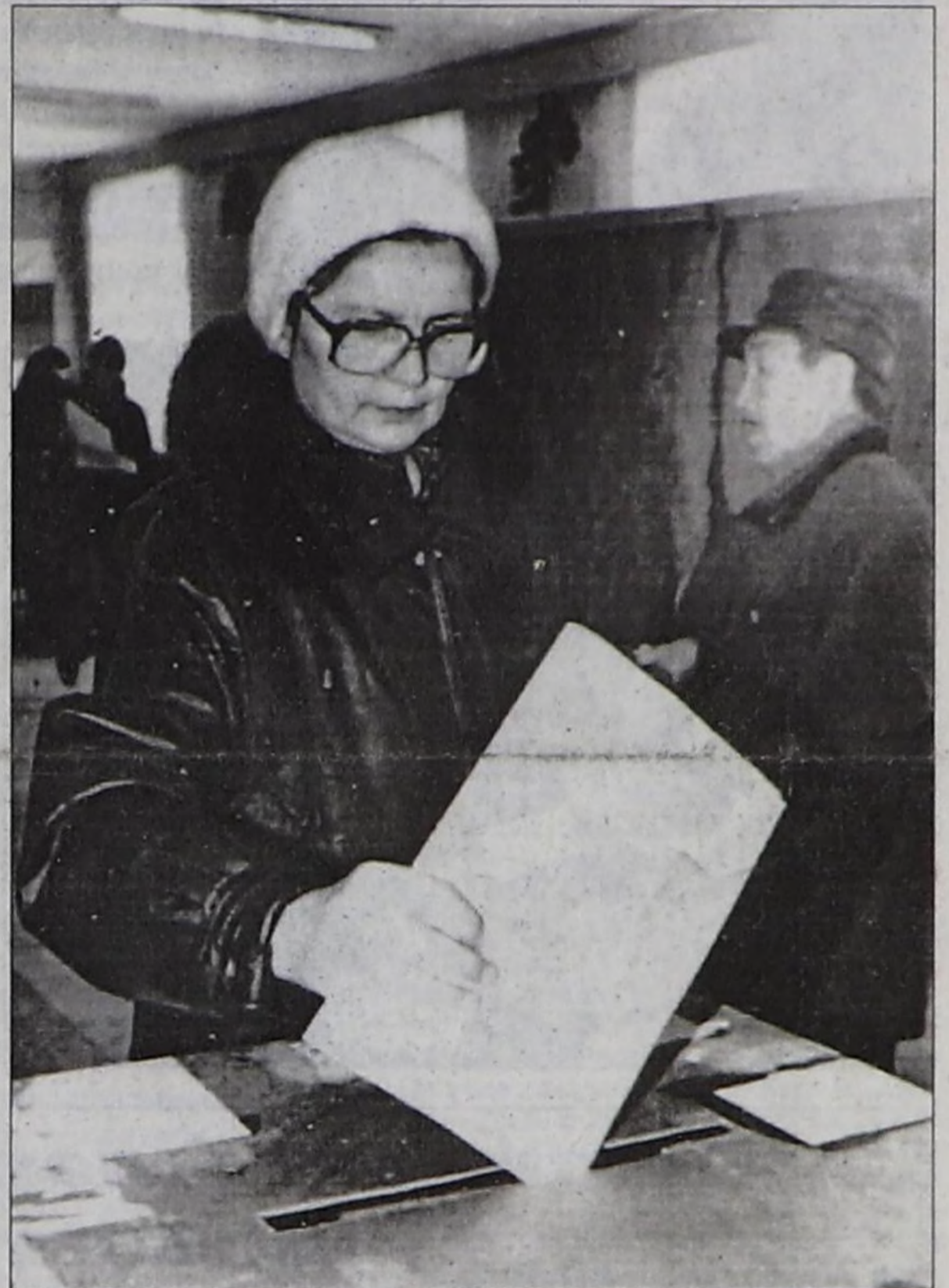
—Хоорайның чурттакчыларының хөй нуруузунун деткип турары Дмитрий Калчанович Донгак дээш бадыладым. Бистин идегеливисти ол бүзүредип шыдаар кижиге — деп, соңгукчу харыылады.

Ленин кудумчунда № 9 соңгулда участогунга баары-выска, боттарының хамааты хүлээлгезин күүседир дээш келгеннер эвээш эвес болду. Участоктун соңгулда комиссиязының даргазы В.Г. Пулушевтен бадылаашкын кайы хире чоруп турарын сонуургадывыс. Соңгукчулар бадылаашкынга идепкей-лиг киржип турарын ол айыткаш, участокка кээп бадылаар 2339 соңгукчунун 25 хуузу 12 шакка чедир бадылаанын дыңнатты.

Кызыл хоорайның өске-даа соңгулда участоктарынга бадылаашкын шак ындыг органи-застыг эрткен.

Кызыл хоорайның девискээр соңгулда комиссиязы найысы-лалга эрткен хоорай чагырга-зының даргазының соңгулдала-рының баш бурунгаар түңнел-дерин дүүн үндүрген. Соңгулда даңзызында кирген 51 муң ажыг соңгукчуларның 52,7 хуу соң-гулдага киришкен. Ынчангаш соңгулдалар болган деп шийт-пирлээн. Чажыт бадылаашкын-ның бюллетенинге 9 кордакчы-ның ады, фамилиязы, адазының ады кирген. Баштайгы түңнелдер езугаар алырга, соңгукчуларның 55,9 хуу бадылаашкынын алган Дмитрий Калчанович Донгак өскелерни мурнап турар. Ийиги черде соңгукчуларның 10,4 хуу бадылаашкынын алган В.В. Вусатый чоруп ораар. С.В. Сафрин соңгукчуларның 9 хуу бадылааш-кынын алгаш, үшкү черде кирген. Соңгулданың төңчү түңнелин хоорайның девискээр соңгулда комиссиязы удавас үндүргеш, кордакчылардан кым хоорай чагыргазының даргазынга соң-гуткан шийтпирни хүлээп алыр.

Таан-оол ХЕРТЕК.

Кызыл хоорайның мэри дээш соңгулдаларның хоорайга эрткени

ЧОГУУР ДЕҢНЕЛГЕ

Октябрь 13-те Кызылдың хоорай чагыргазының чаа мэрин соңгууру-биле «Спутник» суурда 31-ги соңгулда участогунга кежээкиниң 5 шакка 15 минута четпейн турда, чеде бердим.

Участоктуң соңгулда комиссиязының даргазы Нона Байыровна Монгуш баштаан комиссия кежигүннери соңгукчуларны манап, чамдык списокта ады кирбээн кижилерни немелде даңзыга бижип, соңгуур бюллетеньни берип олурлар. Даргазының чай чогу кончуг боорга, оң секретары Аяна Сержиковна Иргиттен соңгулданың кан-

чаар чоруп турарын со-нуургадым. Списокта ады кирген 500 соңгукчунуң 50 хуузу бадылап каапкан, кежээкиниң 10 шакка чедир ам-даа элээн кижилер келир боор диди.

Эжик аксында столда Кызылдың хоорай чагыргазының мэриниң албан-дужаалынче кандидат В. Вусатыйның хайгааракчызы Л.К. Оюн-биле база чугаалаштым. Ол

соңгуп келген кижилерни санап олурган болду. Мен таптыг-ла соңгуп келген 270 дугаар кижилер болдум. Бир эвес ук участокка соңгукчулар 300 чедир соңгупса, аңаа соңгулда чогуур деңнелинге эрткен болур дээрзин Людмила Кара-оловна чугаалады.

Борис ОНДАР.

Владимир САВИНЬХТЫҢ тырттырган чуруктары.

ЧАГЫРГА ДАРГАЗЫ СОҢГУТКАН

Тере-Хөл кожуун чагыргазының даргазының соңгулдалары бо чылдың сентябрь 22-де болуп эрткен.

Кожуунуң девискээр соңгулда комиссиязы соңгулдаларга соңгукчуларның 68,56 хуузу киришкенин барымдаалааш, соңгулдаларны болган деп санаан. Кандидаттарның иштинден кым-даа соңгукчуларның 50 хуу ажыг бадылаашкынын албааны-биле соңгукчуларның эң хөй бадылаашкынын алган Галина Дондуп биле Александр Санчатты катап бадылаашкынче кирир шийтирнелерни хүлээп алган.

«Тыва Республиканың соңгулдалыг албан-дужаалдыг кижилериниң соңгулдаларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузуңуң 59 чүүлүңге дүүштүр Тере-Хөл кожуунуң девискээр соңгулда комиссиязы кожуун чагыргазының даргазының соңгулдаларының катап бадылаашкынын бо чылдың октябрь 13-те эрттирерин доктааткан. Ол езугаар катап бадылаашкын октябрь 13-те болуп эрткен. Аңаа даңзыда кирген соңгукчуларның 66 хуузу киришкен.

Катап бадылаашкынын түннелдерин девискээр соңгулда комиссиязы үндүргөн. Мурнунда Тыва Республиканың Чазааның социал хөгжүлдө департаментиниң начальнигинге ажылдап турган Александр Санданович Санчат соңгукчуларның 67 хуу бадылаашкынын алгаш, Тере-Хөл кожуун чагыргазының даргазынга соңгуктан. **Таан-оол ХЕРТЕК.**

Бо айтырыглар кичээнгейге алдынар боор

Баар чери чоок улуска аргыжылга айтырыгы бергелер тургуспас болбайн аан. Найысылал Кызылдың төп кудумчуларының бирээзи – Кочетов кудумчусунда автобустарның саны дыка хөй. Ынчангаш ыңдыг ыйнаан, хоорай төвүнде улуска, оң чоок-кавызында чурттап турар хамааттыларга аал-оранынга, ажылдаар черлеринге чедип алыры улуг бергедээшкинерге таварышпас.

Хуу автомашиналарның хүн бүрү эңдерлип, көвүдөп келгени кызылчуларның-даа, чорумалдарның-даа караан өөртүп турарын кым-даа эки билер. Оларны чон хүндүлөп көрүп турар. Ынчалза-даа бодум хуумда пассажирлер сөөртүлгезинде, аргыштырылганында артык-дудуу, хөй четпестер барын хоорай чагыргазының удуртукчуларының кичээнгейинче кирип, чамдык бодалдарымны пассажирлер-биле база үлежикседим.

Республикавыс төвүнде бо хүннерде маршрутче үнүп турар хуу сайгарлыкчыларның автобустары 30 ажып турза хөңнү. Ажыл-агый аайы-биле Абакан, Красноярск дээн ышкаш хоорайларга чедип, пассажирлер аргыштырылганын база көрүп келдим. Шак ол төөгүнүн хоорайларында аргыштырылга сагыш-биле демей чорбадыве. Чүге дээрге оларда хөй-ниитиниң автобустары ам-даа сыгваан, биеэги хевээр эңдерик-тир. Оларда хоочуннар, пенсионерлер халас чоруп турар.

А бисте кандыг-дыр? Пассажирлер сөөртүлгези Кызыл хоорайда таарымча чок. Оларны шак мындыг четпестер-биле санап илередир-дир мен. **Бир дугаарында**, күш-ажылдың хоочуннары, пенсионерлерниң чиигелделери чок. **Ийде**, пассажирлер сөөртүлгезиниң дүрүмнерин хажытпас чорукту чолаачылар аразынга чедип алыры. Автобус чолаачылары бот-боттары мурнун былаашкан дег, азы өрт өжүрер машиналар-даа ышкаш, хоорайның кудумчуларынга караң-

Пассажирниң көрүжү

надыр халдыры чажыт эвес-ле болгай. Таанда, чарыштырган айттар эвес, хөлүн эрттир дүрген, улуг хемчээлге маңнадырга, хоорай иштинде шимчээшкинерге шаптыктыг, айбылдыг болуру чугаажок-ла болгай. Автобус доктаар черлерге буу-хаа чүгүртүп келгеш, ында пассажирлерни дүвүдалаш олуртуп алгаш, соонда келген автобусту мурнунга кирибес дээш улуг скорость-биле ыңай-ла болур. Чок болза автобус доктаар черлерге сырлып, бөкперлежип алгаш туруп бээри база бар. Бирээзин бирээзи мурнаптарга, өскезиниң кылыы хайнып, пассажирлер дыңнап турдала, сүржүп алгыжып туруп бээри база бар. «Мээң пассажирлерим ап алган сен» — деп эрте халды бергенин буруу-

дадыр. Ол дээрге, кижилер бодап көөрге, акша сүрген чорук ышкажыл. Хөй халдып, акша-ла эңдере ажылдап ап турзумза, өскелери чүү хамаан дээн кыдыра бодал-ла-дыр. **Үште**, автобустарны кижилер чудуруу сыңмас кылдыр чык долдур тырып алгаш чоруурлардыр. Ындыг чорук пассажирлерге дыка халалыг. **Дөртте**, чонну аргыштырар маршруттар чүгле Кочетов, Дружба кудумчулары-биле хөй чоруп, орук шимчээшкинерин дактыжыдап турар. Мен бодаарымга, оларның чамдыктарын Ленин, Красноармейская, Рабочая кудумчулары-нче тарадып, маршрутун таарыштырар болза эки ышкаш.

Аргыштырылга айтырыгында бо-ла бүгү четпестер Кызылдың хоорай чагыргазының аргыштырылга талазы-биле харылап турар дарга-бош-каларының чүве тоовас азы эскербес болганы-биле болуп турар база чадавас. Чүге дээрге олар чылыг кабинеттеринче ажылдаарда-даа, чаагай-жыды туттунган бажыңнарынче чанарда-даа, чымчак олуттуг машиналарынга чындындадырлар болгай. Чоннуң човулаңы оларга кандыг хамаан. Чон дээш ажылдаар даргалар чок дыка-ла хоомай апарган үе-дир бо. Ынчалза-даа хоорайның чаа чагыргазы бо айтырыгларже кичээнгей салыр боор деп идегээр-дир мен.

Тодар-оол КУУЛАР.

ТАР ӨРЭЭЛДИГ- ДАА БОЛЗА...

— Чаа-Хөл кожуунда бо хүннерде 1524 хамааттылар паспорттарын солудуп азы 14 хар четкеннер паспорттарын кылдыртып алган. Бо чылдың төнчүзүңге чедир 335 хамаатты паспортту кылдырткан турар кылдыр планнап турар бис. Кожуунуң паспорт-виза албаны планын 97 хууга ажыг күүсеткен — деп, паспорт солугазының дугайында сонургаарымга, ук кожуунуң паспорт-виза албанының эргелекчизи С. М. Комаадыр чугаалады.

— Паспорт солудар дээрге тургустунуп келир шаптараазынар мындыг: **чүрук өртээ** — 50, **паспорт өртээ** — 50 рубль, паспорт бланкылары дээш төлээр акша чаңгыс кижиге безин 100 рубльден ажа бээр, ынчангаш хөй уругларлыг, чединмес өг-бүлелерниң кежигүннери өг-бүлезинде оочур езугаар паспорт кылдыртып ап турар. Оон ыңай Чаа-Хөл суурда фотографтың ачы-дузазынын өртээ аар деп хомудалдар база кээп турган, ынчаарга Шагаан-Арыг хоорайдан фотографты чалааш, бир ай дургузунда Ак-Туруг суурга, оон Шанчы, Чаа-Хөлге керээ езугаар ажылдадып ап турдувус. База бир шаптараазынын коммунал ажыл-агый ажылдары тургузуп турган, ону бис кады чугаалашкаш, ыңдыг хажыдышкынар оларның талазындан болбазын чедип алган бис. Ол чүл дээрге изиг, соок суг, **бажың өрелери** дээш хамааттыларның кири бижидилгезин кылдыртпайн турган.

Чаа-Хөлдүң паспорт-виза албаны паспорт солудар ажылдың планын тос айның дургузунда ажыг күүсеткени бо албаның ажылдакчыларының чедишкенин көргүзүп турар. Ам оларның кандыг байдалда ажылдап турарын сонургап керээл. Бичии, тар өрээлге кижилер хүлээп алыр хамаанчок, ном-дептерлер эде салыр чер ында чедишпес, чонну дүрген хүлээп алыр дээш бланкылары боттарыныс долдуруп бергеш, аттарын боттарынга салдыра-даа бээр-дир бис — деп, Сырга Монгушовна чугаалады. **Айлаң ДАРЖАА.**

